

colecția monografii

CRISTINA CASIAN

**ACCIDENTUL DE MUNCĂ.
REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE**

Cristina CASIAN

**ACCIDENTUL DE MUNCĂ.
REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE**

Universul Juridic
București
-2023-

TITLUL I

ASPECTE GENERALE ȘI CONCEPTUALE

Capitolul I

Conceptul de protecție a muncii și conceptul de securitate și sănătate în muncă

În prezent, *securitatea și sănătatea în muncă* (SSM) este definită de Legea nr. 319/2006¹ și reprezintă „ansamblul de activități instituționalizate având ca scop asigurarea celor mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă, apărarea vieții, integrității fizice și psihice, sănătății lucrătorilor și a altor persoane participante la procesul de muncă”².

Conceptul de „*securitate și sănătate în muncă*” este, însă, un termen european, care presupune un domeniu, cu implicații juridice importante. Doctrina juridică a anticipat evoluția conceptului de „*protecție a muncii*” în cel de „*securitate a muncii*”, respectiv procesul de armonizare a legislației naționale în materie cu reglementările OIM și UE. Astfel, termenul de „*securitate și sănătate în muncă*” a înlocuit în legislație termenul de „*protecția muncii*”, reprezentând unul dintre motivele care au stat la baza adoptării Legii nr. 319/2006. Cu toate acestea, sintagma actuală de securitate și sănătate în muncă a fost introdusă în legislația noastră odată cu adoptarea Codului muncii în anul 2003³.

În ceea ce privește termenul de *protecție a muncii*, prevederile art. 41 alin. (2) din Constituție⁴ consacră dreptul salariaților la protecție socială⁵, după care, precizează că măsurile de protecție au în vedere securitatea și sănătatea salariaților. Prin urmare, putem aprecia că protecția muncii constituie o componentă importantă a protecției sociale.

Potrivit opiniilor exprimate în literatura juridică, *protecția muncii* se bazează pe un sistem multidisciplinar, fundamentat de acte legislative, măsuri

¹ M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006.

² Art. 5 lit. n) din Legea nr. 319/2006, și: Ordinul nr. 32/2014 privind organizarea, coordonarea și controlul activităților de inspecție a muncii, de prevenire a riscurilor profesionale și de protecție a lucrătorilor la locul de muncă în Ministerul Afacerilor Interne.

³ <https://www.inspectiamuncii.ro>.

⁴ M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991.

⁵ <https://www.mpublic.ro/>.

și mijloace tehnice, social-economice, organizatorice, educative, de igienă și medicină a muncii prin care se asigură *securitatea*, păstrarea sănătății și capacității de muncă a omului în procesul muncii¹. *Securitatea muncii* constă în starea elementelor implicate în procesul de muncă în care este exclusă acțiunea factorilor de risc asupra executanților și ea reprezintă rezultatul protecției muncii².

La o primă analiză, cele două noțiuni: „protecție a muncii” și „securitate și sănătate în muncă” sunt distincte și au cunoscut consacrări diferite în doctrina juridică.

Protecția muncii, a fost definită ca instituție de drept, ce reprezintă „*un ansamblu de norme legale imperative, având ca obiect reglementarea relațiilor sociale ce se formează în legătură cu organizarea, conducerea și realizarea procesului de muncă în scopul îmbunătățirii condițiilor de muncă, al prevenirii accidentelor de muncă și a îmbolnăvirilor profesionale*”³.

Potrivit unei alte opinii, *protecția muncii* reprezintă, „*ansamblul măsurilor și activităților instituționalizate, care reglementează relațiile sociale în legătură cu organizarea, conducerea și desfășurarea procesului de muncă în condiții de securitate și igienă, în scopul prevenirii accidentelor și a îmbolnăvirilor profesionale*”⁴. Același autor opinează că „*în accepțiunea extensivă, această noțiune include toate activitățile care vizează îmbunătățirea condițiilor de muncă, iar în sens restrâns, se referă numai la măsurile tehnico-operative de protecție a vieții și integrității fizice a salariaților sau a altor persoane care participă la activități în cadrul instituționalizat*”.

Observăm faptul că protecția muncii vizează două aspecte: unul juridic și unul tehnic. Astfel, pe de o parte, aspectul juridic are în vedere totalitatea normelor de drept referitoare la obligațiile participanților la procesul de muncă pentru apărarea vieții și integrității lor corporale; pe de altă parte, aspectul tehnic al noțiunii include măsurile practice luate pentru prevenirea și înlăturarea accidentelor cuprinse în reglementări.

Protecția muncii, potrivit unei alte definiții cuprinde „*ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile sociale stabilite între cei care organizează, conduc sau controlează munca și organele administrației de stat, pe de o parte, cât și cea parte a raporturilor juridice de muncă care privesc asigurarea celor*

¹ Al. Țiclea, C. Tufan, *Protecția muncii în România*, Ed. Lumina Lex, București, 1997.

² V. Caracudovici (coord.), *Terminologie în domeniul protecției muncii. Noțiuni de bază*, Întreprinderea Poligrafică Brașov, 1984, p. 22, *apud* I.-M. Aron, *Accidentul de muncă*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 13.

³ S. Ghimpu, *Dreptul muncii*, vol. I, Universitatea din București, 1972, p. 118.

⁴ T.C. Medeanu, *Accidentele de muncă*, vol. 1, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 7.

mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă având ca scop protejarea sănătății și vieții participanților la procesul de muncă, prin prevenirea accidentelor sau a îmbolnăvirilor profesionale”¹.

Conceptul de *securitate și sănătate în muncă* se definește prin două elemente: (i) securitatea muncii care reprezintă absența pericolului în muncă și (ii) sănătatea în muncă. Având în vedere faptul că accidentul de muncă reprezintă un eveniment complex, care este determinat de dezechilibrele care apar între elementele ce alcătuiesc procesul muncii: lucrătorul, activitatea pe care acesta o desfășoară, produsele și materiile prime, utilaje și mașinării, mediul de muncă etc., producerea unui astfel de eveniment nu poate fi eliminat în totalitate, însă, poate fi prevenit și redus ca efecte prin adoptarea unor măsuri de *securitate*.

Astfel, *securitatea muncii* reprezintă un concept mult mai larg și complex, datorită consecințelor pe care le produc accidentele de muncă asupra sănătății lucrătorilor, a familiilor acestora, dar și asupra angajatorului.

Având în vedere cele exprimate mai sus, putem defini „*securitatea și sănătatea în muncă ca fiind o instituție de drept al muncii, ce presupune totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile sociale de protecție a sănătății tuturor participanților la procesul muncii prin stabilirea măsurilor de protecție și de prevenire a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale*”.

¹ O. Țincă, *Normele de protecție a muncii*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 13.

Capitolul II

Conceptul de protecție socială și de risc

§1. Riscurile sociale

Constituția României consfințește în art. 38 dreptul fundamental al cetățenilor la protecție socială, securitate și sănătate în muncă. Asigurarea acestui drept fundamental se concretizează în „*mecanisme instituționale prin care se urmărește repararea consecințelor păgubitoare cauzate individului de anumite evenimente calificate drept riscuri sociale*”¹.

Termenul de „*risc social*” are la bază principiul potrivit căruia securitatea socială îi asigură pe cetățeni împotriva riscurilor din viața de zi cu zi: riscul de a nu mai putea munci din cauza vârstei înaintate, contra șomajului, împotriva accidentelor de muncă etc. Securitatea socială vizează „*repararea consecințelor unor evenimente denumite riscuri sociale*”².

Cuvântul *risc* înseamnă pericol sau primejdie. În domeniul securității sociale, acesta devine unul „social”, prin care se înțelege „*evenimentul mai mult sau mai puțin previzibil legat de conduita umană și de desfășurarea vieții, modificând nevoile individului și ale familiei sale*”³.

Dacă luăm în considerare cauza producerii unui accident de muncă, s-a afirmat că riscurile sociale sunt „riscuri inerente vieții sociale”, iar dacă ne referim la efectele acestuia, riscurile sociale afectează situația economică a persoanelor prin diminuarea veniturilor ale acestora⁴.

Riscurile sociale sunt definite și enumerate de Convenția OIM nr. 102 din 1952, după cum urmează:

- boala;
- maternitatea;
- bătrânețea;
- invaliditatea;
- accidentul de muncă și boala profesională;

¹ Al. Athanasiu, *Dreptul securității sociale*, Ed. Actami, București, 1996, pp. 3-5; Cl.-A. Moarcăș Costea, *Dreptul securității sociale*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 33.

² S. Ghimpu, A. Țiclea, C. Tufan, *Dreptul securității sociale*, Ed. All Beck, București, 1998, p. 7.

³ D. Țop, *Dicționar de dreptul securității sociale*, Ed. Rosetti, București, 2006.

⁴ X. Pretot, J.-J. Dupeyroux, *Droit de la sécurité sociale*, 9e édition, Ed. Dalloz, Paris, 2000, pp. 5-7.

- decesul;
- protecția juridică a urmașilor;
- sarcinile familiale;
- șomajul.

La această listă, dacă adăugăm și riscul de sărăcie care poate rezulta fie din muncă – venituri insuficiente pentru asigurarea unui nivel de trai decent –, fie din lipsa mijloacelor de trai putem cu ușurință să conturăm domeniul *protecției sociale*¹.

Art. 3 din Regulamentul (CE) nr. 883/2004² privind coordonarea sistemelor de securitate socială, modificat prin Regulamentul (CE) nr. 988/2009³, Domenii reglementate, enumeră prestațiile de securitate socială pentru care se aplică Regulamentul, respectiv riscurile sociale acoperite, și anume: (a) *prestațiile de boală*; (b) *prestațiile de maternitate și cele echivalente de paternitate*; (c) *prestațiile pentru invaliditate*; (d) *prestațiile pentru limită de vârstă*; (e) *prestațiile de urmaș*; (f) *prestațiile pentru accidente de muncă și boli profesionale*; (g) *alocațiile de deces*; (h) *prestațiile pentru șomaj*; (i) *prestațiile de pre-pensionare*; (j) *prestațiile familiale*⁴.

Toate aceste riscuri sociale pot fi grupate în funcție de natura lor astfel: (i) *riscuri economice* (șomajul); (ii) *riscuri fiziologice* (incapacitate de muncă; bătrânețea, decesul); (iii) *riscuri de muncă* (accidentul de muncă, boala profesională); (iv) *riscuri demografice* (familiile cu mulți copii, familiile monoparentale)⁵.

În funcție de factorul determinant al riscurilor, acestea pot fi clasificate în *riscuri fizice* și *riscuri economice*. Sunt avute în vedere riscurile fizice care afectează capacitatea de muncă. Acestea pot avea originea în activitatea profesională – accidentul de muncă și boala profesională – sau în afara acesteia cum sunt bătrânețea, maternitatea, decesul etc. Suntem în prezența riscurilor economice atunci când capacitatea de muncă este afectată de lipsa locurilor de muncă, respectiv șomajul⁶.

De asemenea, o altă clasificare vizează *riscuri ce țin de asigurări sociale* și *riscuri ce țin de asistență socială*⁷. *Riscurile ce țin de asigurări sociale* sunt

¹ Consiliul European, *Coordonarea securității sociale în cadrul Consiliului European: Scurt ghid*, Strasbourg, 2003, p. 16.

² JO L nr. 166 din 30 aprilie 2004.

³ <https://www.eur-lex.europa.eu>.

⁴ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_166999.pdf.

⁵ <https://www.dreptmd.wordpress.com>.

⁶ S. Ghimpu, A. Țiclea, C. Tufan, *Dreptul securității sociale*, op. cit., p. 7.

⁷ I. Odinoaka, *Riscul social – generatorul raporturilor de protecție socială*, în Revista națională de drept (Republica Moldova), nr. 7, iulie 2009, p. 31, autorul face referire la „riscuri